



## Viktig idéhistorisk bok om menneskers indre lidelse

Karin Johannisson :

**Melankolske rom, om angst, lede og sårbarhet gjennom tidene**

Cappelen Damm

296 sider

Pris: 349, -

ISBN 978-82-02-32188-8

Melankoli er selve urformen av psykiske lidelser. Men hva er melankoli og hvordan har denne sinnstilstanden kommet til uttrykk fra antikken og frem til vår tid? Hvilke forbindelse er det mellom depresjon, kronisk tretthetssyndrom og melankoli? Hvordan har kjønn og sosial tilhørighet påvirket melankoliens status? Dette er noen av problemstillingene i denne meget leseverdige boken.

Forfatteren er professor i idehistorie ved Uppsala universitet. Hun har utgitt flere bøker, blant annet «Det mørke kontinent». Boken regnes som en klassiker i idehistorisk og feministisk sammenheng.

Forfatteren beskriver melankolien gjennom omtale og sitering fra dagbøker, romaner, legejournaler og biografier. Ordet betyr svart galle. Det stammer fra antikkens forståelse av hvordan tungsinnet oppstod i et menneske; en følge av en ubalanse mellom væskene i kroppen. Betegnelsen har bestått opp til moderne tid. Kunstnerens skapende tungsinn, melankolien, var en del av begavelsen. Mange i de høyere sosiale lag kunne vise et tilsvarende tungsinn. Til felles med kunstneren var dette en følge av deres særlige følsomhet.

Overklassefølsomheten kunne på 1600-tallet komme til uttrykk i tårer og hulkende gråt hos menn mens de leste tragiske romaner. Tårer kunne på 1700-tallet være uttrykk for en verdifull empati, men på 1800-tallet ble det etter hvert viktig å kunne kontrollere sine følelser. Siden skulle menn kun vise tårer ved sorg under begravelser, og da med en viss kontroll. Kvinner som gråt hemningsløst ble sett på som svake og uten dannelse. Slik ble det etter hvert viktig for de dannede å tøyle sine følelser; å uttrykke de i datidens akseptable form.

Betegnelsen nervøsitet er et nyere begrep knyttet til biologien. Følsomhet settes i sammenheng med særlig tynne og finstilte nervetråder. Denne hypersensibiliteten kjennetegnet i begynnelsen særlig mennene og eliten. Tilstanden gav en høy status så lenge arbeidere og kvinner ikke ytret sine følelser på en tilsvarende måte. Da skiftet tilstanden navn og gav ikke lenger samme status. Det gjaldt dessuten at den ytret seg på en dannede måte.

Behovet for å kontrollere følelser kjenner mange fysioterapeuter til ved behandling av en viss type muskulære plager. Muskulaturen er anspent og respirasjonen er hemmet for å holde tilbake vanskelige følelser.

Depresjon som diagnostisk tilstand er ny i historisk sammenheng. Melankolien er blitt forvandlet til sykdom, men uten samme status som den opprinnelige melankoli. Etter hvert som medisinen setter diagnoser på ulike symptomer, skrumper det normale inn, hevder Johannisson.

Mange tilsvarende tilstander kan også få nye navn. En tretthetstilstand kan gå fra å hete nevrasteni til kronisk tretthetssyndrom. Er det samme fenomenet? Videre hevder forfatteren at samfunnet tvinger medisinen til å sette navn på tilstander. Dette kan så i neste omgang utløse rettigheter i forhold til trygdevesen og behandling.

Boken vil være særlig nyttig for fysioterapeuter som også interesserer seg for menneskers indre liv. Her får man en utmerket innføring i menneskers strev og ulike tiders vurdering av tungsinn, angst og utmattelse i forhold til klasse og kjønn. Videre hvordan samfunnet har regulert hva som var akseptabelt å vise av følelser. Gjelder så klasseskiller fortsatt? Status ved utbrenthet var høy så lenge

menn i ledende stillinger «brente seg ut» i sine ansvarsfulle jobber og ble sykemeldte, men hva med for eksempel en rørlegger som «brente» seg ut? Fikk han samme forståelse?

**Einar Hafsahl**

Fysioterapeut, Sandnes

Fra Fysioterapeuten nr. 5-2011 side 36.